

HERINTRODUCTIES: NATUURLIJK EN ANDERS NIET? NEE, TENZIJ? JA, MITS?

Herintroducties zijn in Nederland omstreden. Vooral als het om herintroductie van plantensoorten gaat. Aan de ene kant liggen daar rationele en voor velen begrijpelijke motieven aan ten grondslag. Ik denk dan aan argumenten zoals:

- * als de plant verdwenen is dan zullen daar wel duidelijke oorzaken aan ten grondslag liggen. Zolang die oorzaken niet weggenomen zijn heeft herintroductie geen zin;
- * laten we niet door allerlei kunstmatige ingrepen gaan bijsturen in natuurlijke systemen. Het bijzondere van natuur is nu juist dat zij zichzelf in stand houdt en reguleert en dat soorten op eigen kracht weer terugkeren als de omstandigheden weer geschikt zijn;
- * we weten niet precies wat het effect is van herintroducties, laten we voorzichtigheidshalve niet gaan experimenteren met de samenstelling van de vegetatie. Daar is in het verleden al genoeg mee misgegaan.

Daarnaast zijn er diverse min of meer irrationele anti-argumenten. Zoals:

- * je moet niet knoeien met "moeder natuur", wij hebben daar het recht niet toe
- * herintroductie leidt tot "vervalsing" van de vegetatiesamenstelling ("flora-vervalsing");
- * een natuurreserveaat is een heiligdom met een eigen levende have die niet verstoord mag worden (zie V. Westhoff in het Natuurhistorisch Maandblad, jrg. 83, afl. 10, oktober 1994);
- * bij alle soorten is er een risico dat ze na herintroductie gaan domineren of woekeren.

Bij een onlangs door de Plantenstudiegroep georganiseerde discussie-avond over dit onderwerp kwamen al deze argumenten (en andere) op tafel. Vermakelijk was de wijze waarop Freek van Westreenen zijn argumenten tegen herintroducties presenteerde. In zijn visie laten we ons maar al te vaak bij de neus nemen door welbespraakte beleidsmakers die ons weer een nieuw geloof aanpraten: "Natuur kun je ontwikkelen", "Met de Ecologische Hoofdstructuur zal de overheid De Natuur redden", "Herintroductie is toelaatbaar in Multifunctionele Gebieden" etc.

Ook pleidooien voor herintroductie van soorten berusten volgens Freek – in een van de volgende nummers zult u zijn visie tezamen met die van de andere inleiders kunnen nalezen – op een goedgelovig nalopen van ideeën van anderen.

Zijn stellingen bevatten mijns inziens veel waarheid. Maar is het omgekeerde niet óók het geval? Is het vaak lichtelijk emotionele verzet van veel na-

tuurbeschermers en -beheerders tegen herintroductie van plantensoorten niet ook gebaseerd op een diep beleden geloof? Het geloof – tegen beter weten in – dat de restanten natuur die men in Nederland bij de natuurbeschermingsorganisaties in beheer heeft echte, zelfstandige (zichzelf in stand houdende) natuur is? Het herintroduceren van soorten is voor deze natuurbeheerders kennelijk de druppel die de emmer doet overlopen: zodra er tot herintroductie wordt overgegaan is de grens tussen natuurbeheer en (ecologisch) tuinieren overschreden. Dan moet definitief het geloof – in mijn ogen: de illusie – dat er sprake was van natuur worden opgegeven.

Merkwaardig is het wel. Want: zijn we die grens al niet lang geleden gepasseerd? Met alle ingrepen die er in Nederland normaal worden geacht in natuurgebieden kunnen we eigenlijk niet volhouden dat er sprake is van echte natuur. Allerlei lastige exoten – vooral: de Amerikaanse vogelkers – worden "gewied", bramen in heidevelden worden geklepeld, overmatige grasgroei wordt bestreden met chopperen, plaggen en maaien. In diverse gebieden wordt het waterpeil kunstmatig omhooggeschroefd en tegen de verzuring wordt bemesting met kalk toegepast.

Allemaal maatregelen waar de meerderheid van de natuurbeschermingswereld (inclusief ondergetekende) voor het behouden van soorten voor bepaalde gebieden en met het oog op het instandhouden van voor Nederland kenmerkende levensgemeenschappen mee instemt. Met het soort pure natuur waar je per definitie geen herintroducties zou mogen toepassen heeft het echter niet veel te maken. We zijn bezig "halfnatuur" in stand te houden: grotendeels door menselijk ingrijpen bepaalde of bijgestelde levensgemeenschappen.

Dit laat onverlet dat je ook in mijn ogen in dit soort gebieden niet naar willekeur maar plantensoorten kan gaan herintroduceren. Herintroductie in de cultuurhistorisch bepaalde natuurgebieden in Nederland moet, lijkt mij, als doel hebben de in deze gebieden van oudsher voorkomende soorten – voor zover die langs natuurlijke weg de komende decennia geen kansen meer zullen krijgen om zich te hervestigen – een kans te geven op terugkeer. Daaraan voorafgaand moet er zeker bekeken worden wat de werkelijke kansen zijn op hervestiging en wat de risico's zijn van de herintroductie.

Echter: laten we herintroducties van planten in onze "halfnatuur" gebieden vanaf nu op een even rationele wijze proberen te benaderen als herintroducties van diersoorten. Waarom zou de grassoort Bevertjes anders behandeld moeten worden dan de Bever?

Torben Mulder